

ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3

Title Effective Leadership of the Head of the Art Learning Substance

Group Under the Secondary Educational Service Area Office 3

ชมมงคล จวงจ่าย¹

วาสนา วิสฤตตภา²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระศิลปะ โดยจำแนกตามเพศ วิทยฐานะ อายุการรับราชการ ประสบการณ์การปฏิบัติราชการ และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จำนวน 47 โรงเรียน โดยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) มีการเปรียบเทียบรายคู่โดยใช้วิธีของเชฟเฟ (Scheffe)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด เรียงลำดับค่าเฉลี่ยดังนี้ ด้านมนุษยสัมพันธ์ รองลงมาคือ ด้านบุคลิกภาพ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านงานวิชาการ และ ด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร

2. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 พบว่า ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณารายด้าน ปรากฏผลดังนี้ 1) จำแนกตามเพศ พบว่า ไม่แตกต่างกัน 2) จำแนกตามวิทยฐานะ พบว่า

¹ นักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

² อาจารย์ที่ปรึกษา

แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 3) จำแนกตามประสบการณ์ การปฏิบัติราชการ พบว่า ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ควรจัดหลักสูตรการอบรมหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ในเรื่อง มนุษยสัมพันธ์ บุคลิกภาพ การทำงานเป็นทีม งานวิชาการและการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study the effective leadership of the Head of the Art Learning Substance Group, 2) to conduct the analysis of effective leadership comparisons of the Heads of the Art Learning Substance Group by gender, academic background, service age, and civil service experience, and 3) to study the effective leadership development method of the heads of the Art Learning Substance Group of 47 schools under the Secondary Educational Service Area Office 3. The sample was selected based on a purposive sampling. The research instruments were questionnaire and interview. The statistics used for data analysis were percentage, mean ($\bar{x}$), standard deviation (S.D.), t-test, One-Way analysis of variance (ANOVA), and content analysis as well as pairwise comparison using Scheffé's method.

The research results indicated as follows:

1. The effective leadership of the head of the Art Learning Substance Group under the Secondary Educational Service Area Office 3 at the overall level was at the highest level. The average order can be sorted as follows: interpersonal, followed by personality, teamwork, academic work, and communication technology.

2. The results of comparative analysis of effective leadership of the heads of the Art Learning Substance Group under the Secondary Educational Service Area Office 3, found that in general, there were no differences. When considering each side, the results appeared as follows. 1) Classified by gender found no difference. 2) Classified by academic standing, found significant differences at the .05 level. 3) Classified by operational experience found that in the overall picture there was no difference.

3. Guidelines for the development of effective leadership skills of the heads of the Art Learning Substance Group of the Secondary Educational Service Area Office 3 should provide

training courses for the heads of Art Learning Substance Group in interpersonal, personality, teamwork, academic work, and the use of communication technology.

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 จึงมีความต้องการบุคคลที่มีภาวะผู้นำที่มีความรับผิดชอบแบบกระจาย บทบาท จากการรับผิดชอบต่อตนเอง รับผิดชอบต่อการทำงานแบบประสานสอดคล้องเป็นการทำงานเป็นทีมและรับผิดชอบต่อแบบสร้างเครือข่ายความร่วมมือแบบพันธมิตรการทำงานเพื่อไปสู่เป้าหมายของผลงานร่วมกัน ซึ่งต้องพัฒนาทักษะมนุษยสัมพันธ์ ทักษะการแก้ปัญหาในการชักนำผู้อื่นให้เห็นเป้าหมายร่วมกัน และทำให้อื่นเกิดพลังในการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จร่วมกัน เกิดแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นใช้ศักยภาพหรือความสามารถสูงสุด โดยการทำตัวอย่างที่ไม่ถือประโยชน์ของตนเองเป็นที่ตั้ง และไม่ใช้อำนาจโดยขาดจริยธรรมและคุณธรรมถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง (สำนักบริหารการมัธยมศึกษาตอนปลาย, 2562 : 15) ในบริบทที่กล่าวมา การมีภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผล ถือเป็นสิ่งสำคัญในการที่ผู้นำจะต้องเป็นผู้ขับเคลื่อนประเทศชาติ

องค์กร หรือธุรกิจ ในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไร้พรมแดน ไปสู่ความสำเร็จ การไร้สภาพของภาวะผู้นำจะส่งผลกระทบต่อองค์กรในหลายๆ ด้าน อาทิเช่น การไร้ทิศทางของผู้ปฏิบัติตามพันธกิจและการบรรลุวิสัยทัศน์ การเคลื่อนตัวอย่างเชื่องช้า เพื่อไปสู่ความสำเร็จ โดยเชื่อว่าการตัดสินใจที่ถูกต้องเหมาะสม และถูกเวลาจะทำให้องค์กรไปสู่ความสำเร็จ การใช้อำนาจในการโน้มน้าวพฤติกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนสถานการณ์ และเอาชนะแรงต่อต้านที่มีในองค์กรได้ (ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี, 2557 : 13) นอกจากนี้ สุนทร โคตรบรรเทา (2560 : 22-24) ยังได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลจะเป็นผู้ที่ตัดสินใจแบบกระจายอำนาจมีการมอบหมายให้ ฝ่ายบริหารระดับต่างๆ มีความรับผิดชอบและมีอำนาจหน้าที่ ตลอดจนมีการตัดสินใจร่วมกัน โดยกลุ่มหรือคณะกรรมการ ผู้นำที่มีประสิทธิผลจะนำบุคคลภายนอก และบุคลากรภายในมาเป็นส่วนของคณะทำงานหรือทีมงาน โดยเฉพาะในองค์กรขนาดใหญ่ สำหรับในสถานศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาที่จะเป็นผู้นำที่แท้จริงจะต้องเกี่ยวข้องกับเจตคติ ค่านิยมและแรงจูงใจของกลุ่มและของแต่ละบุคคล โดยเฉพาะครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา และนักวิชาการอื่นๆ ที่มีทักษะเกี่ยวกับการบริหารและการเรียนการสอนเพื่อความอยู่รอดของสถานศึกษา ฉะนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องผสมผสานและโน้มน้าวทักษะของผู้อื่นให้สอดคล้องกับของตน ซึ่งไม่ง่ายนักเมื่อทุกฝ่ายและทุกคนมีความคิดเป็นอิสระ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องหาโอกาสใช้ภาวะผู้นำเพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาที่เป็นบุคลากรทางการศึกษาได้เข้าใจปรัชญา เป้าหมาย และ ความสนใจของผู้บริหารเองในการจัดการศึกษาตามบทบาทหน้าที่ของ

สถานศึกษา และในขณะเดียวกันจะต้องเอาใจใส่และให้ความสนใจกับทักษะและความต้องการของบุคลากร ในสถานศึกษาจึงได้ชื่อว่าเป็นผู้นำที่มีประสิทธิผล สุนทร โคตรบรรเทา (2560 : 22-24)

ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดสาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งกำหนดให้นักเรียนทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจำเป็นต้องเรียนรู้ โดยแบ่งเป็น 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งมีกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้กลุ่มหนึ่งในนั้น โดยเป็นกลุ่มสาระ ที่ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงามมีสุนทรียภาพ ความมีคุณค่า ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ กิจกรรมทางศิลปะช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม ตลอดจนการนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง อันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพ โดยกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ประกอบด้วยสาระสำคัญ คือ ทักษะศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 8) ประกอบกับบุคลากร ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ซึ่งหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะมีบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้ดำเนินไปตามนโยบายของสถานศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัดให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ส่วนการบริหารบุคลากรในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะนั้น บุคลากรของกลุ่มสาระก่อนข้างหลากหลาย เพราะมักจะสำเร็จการศึกษาจากหลายสาขา และมีความสามารถเฉพาะอย่าง เมื่อต้องปฏิบัติหน้าที่ในกลุ่มสาระเดียวกันทำให้เกิดปัญหา 1) ครูผู้สอนต้องรับภาระหน้าที่ในส่วนอื่นๆ ของโรงเรียนมาก เช่นการจัดทำป้ายประกาศ งานประชาสัมพันธ์ งานประดิษฐ์ที่เกี่ยวกับวันสำคัญต่างๆ ทำให้ครูไม่มีเวลาในการเตรียมการสอน หรือขาดโอกาสในการหาความรู้ใหม่ๆ เพิ่มเติม ทำให้การสอนไม่มีการพัฒนาและในที่สุดผู้เรียนก็เกิดความเบื่อหน่าย 2) ในด้านธรรมชาติวิชาศิลปะ จะเน้นทักษะการปฏิบัติ แต่การจัดให้มีห้องฝึกปฏิบัติทักษะต่างๆ ผู้บริหารไม่ให้ความสนใจ หรือมีน้อยจัดให้เรียนทุกสาระในห้องเดียวกันซึ่งไม่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาขาดการสนับสนุนด้านสื่อการเรียนการสอน รวมถึงการมองข้ามความสำคัญหรือคุณค่าในตัวผลงานของนักเรียน ทำให้ครูผู้สอนตลอดจนนักเรียนขาดแรงจูงใจในการทำงาน 3) ขาดผู้นำที่มีความสามารถจัดการบริหารกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะที่มีบุคลากรหลากหลายทักษะให้ตอบสนองกับนโยบายของสถานศึกษาได้จึงทำให้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะไม่ประสบความสำเร็จทั้งด้านการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ ซึ่งส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนและการบริหารจัดการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเป็นอย่างมาก (ภาณุภณ กล้าผจญ, 2662 : บทสัมภาษณ์. นายกสมาคมพัฒนาวิชาชีพครูศิลปะแห่งประเทศไทย)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยเป็นครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะและได้พบปัญหาเช่นกัน จึงเห็นความสำคัญมีบทบาทสำคัญของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะมีบทบาทสำคัญใน การ

บริหารจัดการกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผล เพื่อบริหารจัดการกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้ตอบสนองนโยบายของสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จำแนกตาม เพศ วิทยฐานะ อายุการรับราชการ ประสบการณ์การปฏิบัติราชการ และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผล ของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผล ของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จำแนก ตามเพศ วิทยฐานะ อายุการรับราชการ ประสบการณ์การปฏิบัติราชการ
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผล ของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยเพื่อสำรวจตัวแปรต่างๆ ที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ หรือผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ทุกโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จำนวน 47 โรงเรียน ซึ่งมีหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ หรือผู้บริหารโรงเรียน จำนวนโรงเรียนละ 1 คน รวมเป็น จำนวน 47 คน

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

1 ศึกษาค้นคว้า รวบรวมความรู้จากเอกสาร คู่มือ หลักสูตร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและเอกสารอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เพื่อ เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2 สร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับโดยกำหนดขอบเขตเนื้อหาตามตัวแปรตามที่กำหนด จำนวน 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านมนุษยสัมพันธ์ 2) ด้านบุคลิกภาพ 3) ด้านการทำงานเป็นทีม 4) ด้านงานวิชาการ และ 5) ด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร

3 นำร่างแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น นำไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบเนื้อหาและสำนวนภาษาที่ใช้ในแบบสอบถาม

4 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 คนเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence : IOC) โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ผลการวิเคราะห์หาความเที่ยงตรงของแบบสอบถามมีค่าเฉลี่ยของดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้เท่ากับ .08

5 นำร่างแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณา เสนอแนะปรับปรุงแก้ไขครั้งสุดท้าย

6 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับหัวหน้ากลุ่มสาระ การเรียนรู้ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) จากค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 4.69

7 จัดพิมพ์แบบสอบถามที่ผ่านการหาค่าความเชื่อมั่นแล้วที่เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ จากนั้นนำไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะที่มีประสิทธิผล เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะโดยจำแนกตามเพศ วิทยฐานะ อายุการรับราชการ ประสบการณ์การปฏิบัติราชการ และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะที่มีประสิทธิผล โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะการบรรยายถึงตาราง แบ่งเป็น 3 ตอน เรียงลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ปรากฏตามรายละเอียดใน ตารางที่ 4.1 ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามตัวแปรที่ศึกษา (N=47)

ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 หญิง	22	46.80
1.2 ชาย	25	53.20
2. วิทยฐานะ		
2.1 ครูชำนาญการ	8	17.00
2.2 ครูชำนาญการพิเศษ	39	83.00
2.3 ครูเชี่ยวชาญ	-	-
2.4 ครูเชี่ยวชาญพิเศษ	-	-
3. ประสบการณ์การปฏิบัติราชการ		
3.1 น้อยกว่า 10 ปี	5	10.65
3.2 10 – 20 ปี	8	17.00
3.3 มากกว่า 20 ปี	34	72.35
รวม	47	100

จากตารางที่ 4.1 ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 พบว่า หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 53.20) มีวิทยฐานะ ครูชำนาญการพิเศษ (ร้อยละ 83.00) และเป็นผู้มีประสบการณ์การปฏิบัติราชการ มากกว่า 20 ปี (ร้อยละ 72.35)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3

ตารางที่ 4.8 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จำแนกตามเพศ (N=47)

ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้	ครูชำนาญการ (n = 22)		ครูชำนาญการพิเศษ (n = 25)		P- Value	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. ด้านมนุษยสัมพันธ์	4.86	.35	4.84	.37	.222	.825
2. ด้านบุคลิกภาพ	4.77	.42	4.80	.40	2.23	.824
3. ด้านการทำงานเป็นทีม	4.68	.47	4.84	.37	1.253	.217
4. ด้านงานวิชาการ	4.64	.49	4.60	.50	.251	.803
5. ด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร	4.41	.59	4.40	.50	.057	.955
เฉลี่ยรวม	4.67	0.46	4.70	0.43		

จากตารางที่ 4.8 ตารางแสดงเปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จำแนกตามเพศ พบว่าหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีเพศแตกต่างกัน มีภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผล ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

ตอนที่ 3 แนวทางเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จากการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะผู้ทรงคุณวุฒิทางศิลปะ ทั้งปัจจุบันและอดีตเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะซึ่งปรากฏผลดังนี้

ลักษณะที่ดีของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

1. หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
2. หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะต้องมีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดสื่อสารข้อมูลให้บุคลากรในกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้
3. หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะต้องมีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีด้านการสื่อสารมาบริหารกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้

4. หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะมีความบุคลิกภาพของการเป็นผู้นำที่ดีมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้ร่วมงานสามารถโน้มน้าวจิตใจบุคลากรในกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้ร่วมกันทำงานเป็นทีมอย่างมีความสุข

5. หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ต้องสามารถพัฒนาตนเองและสนับสนุนให้บุคลากรในกลุ่มสาระการเรียนรู้พัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผล ของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จากการสัมภาษณ์ หัวหน้ากลุ่มสาระ การเรียนรู้ศิลปะ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปะ สรุปผลได้ดังนี้

1 จัดอบรม หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นว่าควรจัดอบรมด้านเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารให้หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สามารถเลือกใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสมและสามารถสร้างระบบเชื่อมโยงทางเทคโนโลยีเป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติงาน ซึ่งความคิดเห็นได้สอดคล้องกับการสำรวจจากแบบสอบถามภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำ ควรพัฒนา 2 ด้าน คือ ด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร และด้านวิชาการ ดังนี้

1.1 ด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร พบว่า ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระ การเรียนรู้ศิลปะ ด้านเทคโนโลยีการสื่อสารที่มีค่าเฉลี่ยต่ำ ควรนำมาอบรมคือ

ระดับที่ 9 การเลือกใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสมเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียน การสอน

ระดับที่ 10 หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สร้างระบบเชื่อมโยงทางเทคโนโลยีการสื่อสารกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.2 ด้านวิชาการ เพื่อสามารถจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21และจัดการเรียนการสอนโดยสามารถแสวงหาความรู้อย่างสม่ำเสมอ พบว่า ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะด้านวิชาการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำ ควรนำมาอบรมคือ

ระดับที่ 9 บุคลากรในกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้รับคำแนะนำ ชี้แนะในการจัดการเรียน การสอนในศตวรรษที่ 21

ระดับที่ 10 การจัดการเรียนการสอนเกิดจากการแสวงหาความรู้อย่างสม่ำเสมอของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้

พัฒนาอบรมควบคู่ กับด้านอื่นๆ ทั้งด้านการทำงานเป็นทีม ด้านบุคลิกภาพ และด้านมนุษยสัมพันธ์ เพื่อหลอมรวมให้หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ มีความพร้อมที่จะปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพที่ดีเกิดเป็นภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

2 จัดสรรงบประมาณเพื่อจัดการอบรมหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเป็น การสนับสนุนส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่เป็นหัวหน้ากลุ่มสาระการ เรียนรู้ที่ดี มีภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ จึงควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดสรรงบประมาณเพื่อ พัฒนา

สรุปผลการวิจัย

1 สรุปผลการวิจัย

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในบริบทของผู้ให้ข้อมูลเป็นหัวหน้ากลุ่มสาระ การเรียนรู้ใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 โดยจำนวนและร้อยละ ของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามตัวแปรที่ศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่ม สาระการเรียนรู้ศิลปะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 มีทั้งผู้อำนวยการ โรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ โดยส่วนใหญ่เป็นเพศ ชาย (ร้อยละ 53.20) มีวิทยฐานะ ครูชำนาญการพิเศษ (ร้อยละ 83.00) และเป็นผู้มีประสบการณ์ ปฏิบัติราชการ มากกว่า 20 ปี (ร้อยละ 78.00)

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระการ เรียนรู้ศิลปะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ทั้ง 5 ด้านพบว่าภาวะผู้นำ ที่มี ประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่ มีอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านมนุษยสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.85 และรองลงมา คือด้านบุคลิกภาพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.79 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนต่ำที่สุด คือ ด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 เมื่อแยกตามด้านผลปรากฏดังนี้

1) ด้านมนุษยสัมพันธ์ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ มี วิทยุทัศน์ที่ดี มีการยอมรับความสามารถในการปฏิบัติงาน ของบุคลากรในกลุ่มสาระการเรียนรู้ มี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.91 รองลงมาคือ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สามารถปรับตัวเข้ากับบุคลากรใน กลุ่มสาระการเรียนรู้และบุคลากรอื่นได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.89 และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ มี มนุษย์สัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากรในกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.87 ตามลำดับ และ ข้อที่มี ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ สามารถสร้างความประทับใจ เป็นมิตรที่ดีต่อ บุคลากรในกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.72

2) ด้านบุคลิกภาพ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การมีความรับผิดชอบและสร้างความ

ไว้วางใจกับบุคลากรในกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.89 รองลงมาคือ การมีความสามารถปรับตัวเข้ากับผู้บริหาร และบุคลากรในกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.83 และการมีความเป็นประชาธิปไตย รับฟัง ความคิดเห็น และเคารพสิทธิของผู้อื่น มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.81 ตามลำดับและข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ การมีความมั่นใจเชื่อมั่นในตนเอง กล้าคิดกล้าตัดสินใจ กล้าพูดกล้าทำ และกล้าแสดงออกตามความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64

3) ด้านการทำงานเป็นทีม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมหลักการในการปฏิบัติงาน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.85 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศัลปะส่งเสริมให้บุคลากรในกลุ่มสาระการเรียนรู้พัฒนาความรู้ความสามารถ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.85 รองลงมาคือ หัวหน้ากลุ่มสาระ การเรียนรู้ได้ร่วมกับบุคลากร กำหนดวัตถุประสงค์ พันธกิจ และวิสัยทัศน์ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.83 ตามลำดับและข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ หัวหน้ากลุ่มสาระ การเรียนรู้ศัลปะสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานเป็นทีมในกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.70

4) ด้านงานวิชาการ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การใช้หลักการนิเทศภายในอย่าง กัลยาณมิตร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.79 รองลงมาคือ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศัลปะการจัดระบบ การวัดผลประเมินผลได้ถูกต้อง ตามหลักการวัดผลและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.77 ตามลำดับและ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ การจัดการเรียนการสอนเกิดจากการแสวงหาความรู้อย่างสม่ำเสมอของ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศัลปะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33

5) ด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ บุคลากรในกลุ่มสาระ การเรียนรู้ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมพัฒนาด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัยอย่างสม่ำเสมอจากหัวหน้ากลุ่ม สาระการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 รองลงมาคือ นักเรียนได้รับการสนับสนุนให้ใช้เทคโนโลยีใน การเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 ตามลำดับและข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ สร้างระบบเชื่อมโยงทางเทคโนโลยีในการสื่อสารกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40

1.3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระ การเรียนรู้ ศัลปะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 สามารถสรุปได้ดังนี้

1) ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศัลปะ สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 เปรียบเทียบจำแนกตามเพศ พบว่า หัวหน้า กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีเพศแตกต่างกัน มีภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลไม่แตกต่างกัน ถ้าพิจารณาเปรียบเทียบความแตกต่าง รายด้านพบว่า ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศัลปะ สังกัดสำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 แตกต่างกันที่มีเพศแตกต่างกัน มีมนุษย์สัมพันธ์ บุคลิกภาพ การทำงานเป็นทีม งานวิชาการและด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร ไม่แตกต่างกัน

2) ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 เปรียบเทียบจำแนกตามวิทยฐานะ พบว่าหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะที่มีวิทยฐานะแตกต่างกัน มีภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ถ้าพิจารณาความแตกต่างรายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ที่มี วิทยฐานะแตกต่างกัน มีมนุษย์สัมพันธ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนในด้านบุคลิกภาพ การทำงานเป็นทีม งานวิชาการและเทคโนโลยีการสื่อสาร พบว่าไม่แตกต่างกัน

3) ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 เปรียบเทียบจำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติราชการ พบว่า ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการของ Sacheffe พบว่า ทุกด้านประกอบด้วย มนุษย์สัมพันธ์ บุคลิกภาพการทำงานเป็นทีม งานวิชาการ และเทคโนโลยีการสื่อสาร ของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะที่มีประสบการณ์การปฏิบัติราชการ ระหว่าง น้อยกว่า 10 ปี, 10-20 ปี และมากกว่า 20 ปี พบว่าทุกช่วงประสบการณ์การปฏิบัติราชการมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

1.4 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผล ของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จากการสัมภาษณ์ หัวหน้ากลุ่มสาระ การเรียนรู้ศิลปะ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปะสรุปผลได้ดังนี้

1.4.1 จัดอบรม หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นว่าควรจัดอบรมด้านเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารให้หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สามารถเลือกใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสมและสามารถสร้างระบบเชื่อมโยงทางเทคโนโลยีเป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติงาน ซึ่งความคิดเห็นได้สอดคล้องกับการสำรวจจากแบบสอบถามภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำ ควรพัฒนา 2 ด้าน คือ ด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร และด้านวิชาการ ดังนี้

1) ด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร พบว่า ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระ การเรียนรู้ศิลปะ ด้านเทคโนโลยีการสื่อสารที่มีค่าเฉลี่ยต่ำ ควรนำมาอบรมคือ

ระดับที่ 9 การเลือกใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสมเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียน การสอน

ระดับที่ 10 หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สร้างระบบเชื่อมโยงทางเทคโนโลยี การสื่อสารกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2) ด้านวิชาการ เพื่อสามารถจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 และจัดการเรียนการสอนโดยสามารถแสวงหาความรู้อย่างสม่ำเสมอ พบว่า ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะด้านวิชาการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำ ควรนำมาอบรมคือ

ระดับที่ 9 บุคลากรในกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้รับคำแนะนำ ชี้แนะในการจัดการเรียน การสอนในศตวรรษที่ 21

ระดับที่ 10 การจัดการเรียนการสอนเกิดจากการแสวงหาความรู้ อย่างสม่ำเสมอของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้

พัฒนาอบรมควบคู่ กับด้านอื่นๆ ทั้งด้านการทำงานเป็นทีม ด้านบุคลิกภาพ และด้านมนุษยสัมพันธ์ เพื่อหลอมรวมให้หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ มีความพร้อมที่จะปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพที่ดีเกิดเป็นภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

1.4.2 จัดสรรงบประมาณเพื่อจัดการอบรมหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเป็น การสนับสนุนส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่เป็นหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ดี มีภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ จึงควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนา

2 อภิปรายผลการวิจัย

2.1 การอภิปรายผลการศึกษาภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระ การเรียนรู้ ศิลปะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3

จากการศึกษาภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มากที่สุด โดยภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผล ด้านมนุษยสัมพันธ์ นั้นมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะต้องให้ความสำคัญกับการเป็น คนมีมนุษยสัมพันธ์ เพราะมนุษยสัมพันธ์นั้นถือว่าเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ในการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดี เพื่อให้เกิดความรักใคร่นับถือ ความร่วมมือ ความจงรักภักดี และความสำเร็จ และยังเป็นกระบวนการในการจูงใจคน การอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นให้ได้อย่างมีความสุข และเป็นปัจจัย สำคัญที่ก่อให้เกิดความร่วมมือในการทำงาน เกิดผลงาน และทำให้ทุกฝ่ายมีความพอใจ สอดคล้อง กับงานวิจัยของ สุรจิตย์ ผิวงาม (2558 : 34) ได้วิจัยเรื่องภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของผู้บริหารใน โรงเรียนดีเด่น : พหุกรณีศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การมีมนุษยสัมพันธ์ เป็นปัจจัยสำคัญของภาวะ ผู้นำที่มีประสิทธิผลของผู้บริหาร โรงเรียนดีเด่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไอลา (Laila, 2015 :

695-721) ได้วิจัยเรื่องโรงเรียนที่มีประสิทธิผล : บทบาทของผู้นำในโรงเรียนที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนในประเทศซาอุดีอาระเบีย ผลการวิจัยพบว่า มนุษยสัมพันธ์เป็นปัจจัยสำคัญของบทบาทผู้นำในโรงเรียนที่มีประสิทธิผล

ในขณะที่เดียวกันผลการวิจัยภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระ การเรียนรู้ ศิลปะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 พบว่า ด้านเทคโนโลยี การสื่อสาร ที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้อาจ เป็นเพราะหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะส่วนใหญ่มีประสบการณ์การปฏิบัติราชการมากกว่า 20 ปี มักเป็นคนรุ่นเก่าที่ยังขาดความรู้ ทักษะความชำนาญในการใช้เทคโนโลยี ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จนตามไม่ทัน แต่เทคโนโลยีการสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญ ในการใช้ให้เกิดประโยชน์ในการบริหารการศึกษาเพื่อช่วยในการบริหาร จัดการงานให้บรรลุผลตามเป้าหมายได้อย่างเที่ยงตรงได้ผลผลิตออกมา อย่างเต็มที่มีมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ และประหยัดทั้งเวลา สะดวกรวดเร็วในการประมวลข้อมูลที่จัดเก็บไว้เพื่อให้เป็นสารสนเทศที่พร้อมเรียกใช้ได้ตลอดเวลาในรูปแบบต่างๆ ประกอบกับ เป็นจุดมุ่งเน้นให้นักเรียน มีศักยภาพที่สำคัญในด้านมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการสืบค้นหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ และวิธีการที่หลากหลาย เลือก และใช้เทคโนโลยีด้านต่างๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม (สำนักงานคณะกรรมการมัธยมศึกษาตอนปลาย, 2562 : 22) และยังคงสนองนโยบายของรัฐบาลในเรื่องไทยแลนด์ 4.0 ในการปฏิรูปโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่เน้นการใช้นวัตกรรม และเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการพัฒนา โดยเปลี่ยนจากการขับเคลื่อนด้วยอุตสาหกรรมไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีในการสร้างความมั่งคั่งอย่างยั่งยืนให้กับประเทศไทยในศตวรรษที่ 21 (วิชาญ ทราญอ่อน , 2559 : 2) ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวีศักดิ์ ยศธา (2558 : 34) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบภาวะผู้นำการเรียนการสอนของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบภาวะผู้นำการเรียนการสอนของหัวหน้ากลุ่มสาระ การเรียนรู้ในโรงเรียนมัศึกษามีองค์ประกอบที่สำคัญคือ ด้านการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร

ฉะนั้นหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้จึงต้องมีความรู้ มีทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อนำมาเป็นกระบวนการในการบริหารจัดการกลุ่มสาระการเรียนรู้ จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารให้กับหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้

2.2 การอภิปรายผลการศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 สามารถสรุปได้ดังนี้

1) ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 พบว่า หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้

ศิลปะที่มีวิทยฐานะแตกต่างกัน มีภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .012 และเมื่อพิจารณารายด้านมนุษยสัมพันธ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .006 จากข้อค้นพบนี้แสดงให้เห็นว่า วิทยฐานะมีผลต่อการบริหารจัดการในกลุ่มสาระ การเรียนรู้ ผู้ที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ จะมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการได้ดีกว่า หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีวิทยฐานะชำนาญการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัฐพล อินตะเสน (2552 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องการวิจัยแบบผสมเพื่อศึกษาผลกระทบของการเลื่อนวิทยฐานะที่มี ผลต่อ การปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการศึกษาพบว่า ครูที่มี วิทยฐานะ ครูชำนาญการพิเศษ (ค.ศ.3) มีการปฏิบัติงาน การพัฒนาตนเอง สูงกว่าครูที่ดำรงตำแหน่ง ครูชำนาญการ ฉะนั้น ครูที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษมีความเหมาะสมที่เป็นหัวหน้ากลุ่มสาระ การเรียนรู้ และถ้าหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ นั้นเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีจะส่งผลให้การ บริหาร จัดการกลุ่มสาระการเรียนรู้สำเร็จตามเป้าหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขุนทอง สุขทวี (2562 : 35) ได้ศึกษาเรื่องมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด องค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาพบว่ามนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารส่งผลต่อการ บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา

2) ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติราชการ พบว่า ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อทดสอบรายคู่พบว่าหัวหน้ากลุ่มสาระ การเรียนรู้ศิลปะที่มีประสบการณ์การปฏิบัติราชการ ในระหว่าง 10-20 ปี กับ มากกว่า 20 ปีมีความ คิดเห็นในด้านมนุษยสัมพันธ์ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .037 ที่เป็นเช่นนี้เพราะ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีประสบการณ์การปฏิบัติราชการ มามากกว่า 20 ปี จะมีประสบการณ์ ในการทำงานงานในหลายด้าน หลากหลายรูปแบบเมื่อมาเป็นหัวหน้ากลุ่มสาระ การเรียนรู้ก็จะทำ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานมาใช้ในการบริหารจัดการกลุ่มสาระการเรียนรู้ จึงส่งผลให้การ บริหาร จัดการกลุ่มสาระการเรียนรู้ประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาคณาธิป จันทรสง่า (2561: 62) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการ ปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ระยะเวลา ในการปฏิบัติหน้าที่แตกต่างกัน มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

กล่าวได้ว่าภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ที่จำเป็นต้องพัฒนาหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ใน ด้าน การมีมนุษยสัมพันธ์ และด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร และต้องมีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ

และมีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 20 ปี จึงจะส่งผลให้การบริหารจัดการกลุ่มสาระ การเรียนรู้ศิลปะมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าประสงค์ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ

การกำหนดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และโครงสร้าง การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ดังกล่าวข้างต้น หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้จึงมีบทบาทหน้าที่ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 33-38) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาหัวหน้ากลุ่มสาระ การเรียนรู้สามารถวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยมาจัดทำเป็น หลักสูตรสถานศึกษาอย่างเป็นทางการที่ถูกต้องและมีความเหมาะสมกับสถานศึกษาการพัฒนา กระบวนการเรียนรู้ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้และให้คำแนะนำบุคลากรใน กลุ่มสาระการเรียนรู้ในการจัดการเรียนรู้รูปแบบต่างๆ ที่เหมาะสมกับสถานการณ์และบริบทของสถานศึกษา การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถ ปฏิบัติและให้คำแนะนำบุคลากรในกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามระเบียบปฏิบัติการวัดผลและประเมินผลได้ อย่างถูกต้องและมีมาตรฐาน การวิจัยเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นผู้ที่ มี ความรู้ ความสามารถในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยการใช้กระบวนการวิจัยทางการศึกษา และสามารถ ให้คำแนะนำและส่งเสริมให้บุคลากรในกลุ่มสาระการเรียนรู้ดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สามารถ จัดทำ ให้คำแนะนำ ส่งเสริมให้บุคลากรในกลุ่มสาระการเรียนรู้พัฒนาสื่อ นวัตกรรมและการใช้เทคโนโลยี ในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับธรรมชาติของวิชาและหลักสูตร การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ หัวหน้า กลุ่มสาระการเรียนรู้ให้ความสำคัญ ชี้แนะ ส่งเสริมให้บุคลากรในกลุ่มสาระการเรียนรู้ในการจัดเก็บข้อมูล การใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย การนิเทศการศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระ การเรียนรู้เป็นผู้ที่มีความรู้ในการจัดระบบนิเทศการจัดการเรียนการสอนและสามารถให้คำแนะนำบุคลากรใน กลุ่มสาระการเรียนรู้ได้อย่างกัลยาณมิตร การแนะแนวการศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้มีความรู้ ความสามารถในการจัดระบบแนะแนวการศึกษาให้กับบุคลากรในกลุ่มสาระการเรียนรู้ และผู้เรียน เพื่อ พัฒนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ในการจัดการศึกษา การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ สถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นผู้ที่เข้าใจระบบและสามารถปฏิบัติงานประกันคุณภาพ การศึกษาได้ตามเกณฑ์ การรับรองมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ ชุมชน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นผู้มีจิตสาธารณะในการให้ความช่วยเหลือดูแล ร่วมมือกับชุมชนใน การเผยแพร่ความรู้ ความคิด เทคนิคต่างๆ ทางการศึกษา การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน ท้องถิ่นการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่นๆ เป็นการสร้าง เครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษาทั้ง ใน ประเทศและต่างประเทศ

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่าหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นบุคคลที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การนิเทศภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ การแนะแนวการศึกษา การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่นๆ และการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นๆ ที่จัดการศึกษา

3 ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้ผลการวิจัยในครั้งนี้มีประโยชน์มากยิ่งขึ้น จึงควรมีการนำผลการวิจัย และ มี การศึกษาเพิ่มเติมดังข้อเสนอแนะต่อไปนี้

3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรมีนโยบายในการกำหนดหลักเกณฑ์ในการพัฒนาหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ให้มีทักษะในด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร
- 2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารับนโยบายจากคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน มาปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมและต่อเนื่องเพื่อพัฒนาทักษะผู้นำในระดับต้น

3.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดหลักสูตรการอบรมหัวหน้ากลุ่มสาระ การเรียนรู้โดยใช้หัวข้อการอบรมในด้านมนุษยสัมพันธ์ บุคลิกภาพ การทำงานเป็นทีม งานวิชาการและการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร เพื่อพัฒนาทักษะภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้

3.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาวิจัยในเรื่องอื่นที่เกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผล ของผู้บริหารสถานศึกษา เพราะเป็นการพัฒนานุเคราะห์ในระดับบริหารสถานศึกษา
- 2) ควรศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนรายวิชาศิลปะ เช่น กระบวนการจัดการเรียนการสอนรายวิชาศิลปะ ในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.**

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

ขุนทอง สุขทวี. (2562). **มนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ.วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา.สาขาการ
บริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.**

ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. (2557). **ภาวะผู้นำร่วมสมัย.** กรุงเทพฯ: ปัญญาชน.

ทวีศักดิ์ ยศดา. (2558). **การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำการเรียนการสอนของหัวหน้ากลุ่มสาระการ
เรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา.วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี67.การพัฒนาแบบภาวะผู้นำ
การเรียนการสอนของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา.สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1**

บุญชม ศรีสะอาด. (2553) **วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย.** พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

พระมหาคณาธิปไตย จันทร์สง่า. (2561). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการ
สำนักงานเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร.การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหา
บัณฑิต.กรุงเทพมหานคร:บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยสยาม.**

ภาณุภณ กล้าผจญ. **สัมภาษณ์.** (2562, 16 พฤษภาคม). **นายกสมาคมพัฒนาวิชาชีพครูศิลป์แห่ง
ประเทศไทย.**

วิชาญ ทราษอ่อน. (2559). **ประเทศไทย 4.0. เอกสารวิชาการอิเล็กทรอนิกส์เข้าถึง:**[http://www.parliament.go.th /Library](http://www.parliament.go.th/Library)

สำนักบริหารการมัธยมศึกษาตอนปลาย. (2562). **แนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21.**

วันที่สืบค้นข้อมูล: 14 พ.ค. 2562. เข้าถึงข้อมูลได้จาก: <http://webs.rmutl.ac.th>

สุนทร โคตรบรรเทา. (2560). **ภาวะผู้นำในองค์การสถานศึกษา.** กรุงเทพฯ: ปัญญาชน.

สุรจิตต์ ผิวงาม. (2558). **ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของผู้บริหารในโรงเรียนดีเด่น : พุทธมณฑลศึกษา.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา. สาขาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัย
ราชภัฏสกลนคร.**

อัฐพล อินตะเสนนา. (2552). **การวิจัยแบบผสมเพื่อศึกษาผลกระทบของการเลื่อนวิทยฐานะที่มีต่อ
การปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.วิทยานิพนธ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร**

APA (The American Psychological Association)

Laila, Alammar. (2015, March). "The Effective School : The Role of the Leaders in the School Effectiveness," **In Academic Journal**. Vol.10 (No.6): pp.695-721